

YKS FELSEFE

MS 2-15. YY. FELSEFESİ VE 15-17. YY. FELSEFESİNİN
GENEL ÖZELLİKLERİ VE FİLOZOFLARIN GÖRÜŞLERİ

MS 2. YY. – MS 15. YY. FELSEFESİ

Hristiyan Felsefesi

Patristik Dönem

MS 2.-MS 8. Yüzyıllarını kapsayan Hristiyan felsefesinin ilk dönemidir. Antik Yunan felsefesinin etkisi söz konusudur. Dönemin önde gelen isimleri; Tertullian, Clemens ve St. Augustinus'tur.

Skolastik Dönem

MS 8. Yüzyıldan MS 15. Yüzyıla kadar olan ikinci dönem Hristiyan felsefesidir. Skolastik 'okul yolu' ya da 'okullaşma' anlamına gelmektedir. Dönemin önde gelen isimleri; St. Anselmus, Aquinalı Thomas ve Ockhamlı William'dır.

Hristiyan Felsefesinin Genel Özellikleri

- Antik Yunan felsefesinden etkilenmiştir.
- İnanç merkezli görüşler ortaya çıkmıştır.
- İncanın akıl ile temellendirilmesi amaçlanmaktadır.
- Akıl ve inanç tartışmaları öne çıkmaktadır.
- İncanın bilgiyi mümkün kıldığı düşüncesi egemendir.
- Tanrı'nın varlığı kanıtlanmaya çalışılmıştır.
- Kutsal metinlerin doğruluğu merkeze alınmıştır.
- Dinsel otoriteye itaat vardır.

Hristiyan Felsefesinin Öne Çıkan Problemleri

Tanrı'nın Varlığını Kanıtlama Problemi

Ontolojik Kanıt

- Tanrı kavramının insan zihnindeki varlığından hareketle Tanrı'nın mutlak olarak var olduğu sonucuna ulaşır.

Kozmolojik Kanıt

- Evrende var olan her varlık kendisinden önce var olan bir neden ile var olmaktadır. Mantıksal olarak bir ilk varlığın olması gerekmektedir. Bu varlık da Tanrı'dır.

Kötülük Problemi

- **St. Augustinus**, Kötülük problemini açıklarken insanın irade sahibi bir varlık olduğuna işaret eder. Tanrı yetkin ve iyidir, dünyada da insanlara iyiliği emretmektedir ancak irade sahibi insan kötülüğe de meyledebilir. İradesinin zayıflığı sebebiyle insanın kötülüğe neden olması Tanrı'nın varlığını sarsmaz.
- **İbn Sînâ**, maddesel olanın kusurlu varlığına işaret eder ve kötülüğün sebebi olarak gösterir.

Tümeller Problemi

Kavram Realizmi

- Buna göre tümeller, insan ve nesnelere bağımsız bir biçimde Tanrı'nın zihninde vardır.
- Temsilcileri, St. Augustinus ve St. Anselm'dür.

Kavramcılık (Konseptüalizm)

- Tümel kavramlar, tekil varlıkların içinde yer alırlar ve duyular aracılığıyla kavranabilirler.
- Temsilcisi Aquinalı Thomas'tır.

Adcılık (Nominalizm)

- Tümellerin kendi başlarına, insan zihninin dışında gerçeklikleri yoktur. Tümeller, soyutlama yoluyla oluşmuş genel sözlerden ibarettir.
- Temsilcisi Ockhamlı William'dır.

İslam Felsefesinin Genel Özellikleri:

- Antik Yunan felsefesinden etkilenilmiştir.
- Akıl, iman ve inanç konuları tartışılmıştır.
- Çeviri faaliyetleri etkili olmuştur.
- Felsefe tarihinde felsefi düşüncenin gelişimine katkı sağlamıştır.
- Batı felsefesini etkilemiştir.

İslam Felsefesinin Öne Çıkan Problemleri

→ Tanrı'nın varlığını kanıtlama problemi

→ İrade özgürlüğü problemi

→ Toplumsal yaşama yönelik problemler

Tanrı'nın Varlığını Kanıtlama Problemi

Eş'ari

- Yaratıcının varlığını, doğanın gözlemlenmesine dayandırarak açıklamaya çalışır.
- İnsan doğumundan ölümüne kadar farklı biyolojik süreçlerden geçerek olgunlaşır.
- İnsan bu olgunluğa ulaşabilmek için Tanrı'nın varlığına muhtaçtır.

İbn Sînâ

- Varlığı zorunlu varlık, mümkün varlık ve mümkün olmayan varlık olmak üzere üçe ayırır. Zorunlu varlık Tanrı'ya karşılık gelir. Mümkün varlıklar zorunlu varlıktan taşma sonucu varlığa gelmiştir.

El Kindî

- Tanrı'nın varlığını "hudûs delili"ne dayandırır.
- Evren kadim (öncesiz) değildir, hudûstur yani sonradan var olmuştur.
- Sonradan yaratılan zorunlu olarak bir ilk yaratıcıyı gerektirir bu varlık da Tanrı'dır.

irade Özgürlüğü Problemi

- **Cebriye** kelamcıları; insanın özgür irade sahibi olmadığını savunmuştur.
- **Mutezile**; insanın Tanrı tarafından verilen özgür bir iradeye sahip olduğunu savunmuştur.
- **Eş'arî**, insanın özgür olduğunu ancak bunun mutlak bir irade özgürlüğü olmadığını savunmuştur.
- **Mâtürîdiyye** ise; insanın seçim ve eylemlerinde aklın gücüne vurgu yapmış, insan iradesini Tanrı iradesinin altında tutmuştur.
- **Fârâbî** Akıl ve irade sahibi olarak ifade ettiği insanın seçme ve eyleme özgürlüğüne de sahip olduğunu belirtmiştir ve özgürlüğün akabinde gelen sorumluluğa işaret etmiştir.

Toplumsal Yaşama Yönelik Problemler

Fârâbî

“El Medinet’ül Fazıla” adlı eseriyle ideal devlet anlayışını ortaya koyar. İnsanların mutlu ve erdemli yaşamlarının erdemi temele alan ideal bir devlet anlayışı içerisinde mümkün olacağını savunur.

İbn Haldun

“El Mukaddime” eseri, toplumsal yapıya dair tespitleri bakımından sosyoloji bilimi için büyük önem taşır. Devleti canlı bir organizmaya benzetir, «her devlet doğar, büyür, gelişir ve ölür» der.

MS 2. Yüzyıl- MS 15. Yüzyıl Felsefesinde İnanç-Akıl İlişkisi

Hristiyan Felsefesinde İnanç-Akıl İlişkisi

- **Tertullian** Patristik dönemin ilk filozoflarından olan Tertullian “*Saçma (akıl almaz) olduğu için inanıyorum.*” der.
- **Clemens**, inanç-akıl ilişkisinde akılı dışlayan bir tavır sergilememiştir. “*Anlamak için inanıyorum*” demiştir.
- **St. Augustinus** İncanın akıldan önce geldiğini savunmuş “*Anlamak için inanıyorum*” yargısını devam ettirmiştir. Hristiyan Felsefesinin ilk dönemini oluşturan Patristik felsefenin en etkili ve önemli düşünürüdür. Augustinus, Hristiyan inancını daha anlaşılır kılmaya, Hristiyan inancını felsefe yolu ile temellendirmeye çalışmıştır.
- **Anselmus** Ona göre insan önce inanmalı, iman etmeli sonrasında inancın ışığında bilme yolunda ilerlemelidir.
- **Aquinalı Thomas**, inanç ve aklın aralarında ahenk (uyum) olmasına rağmen birbirinden farklı iki alan olduğunu belirtir.

İslam Felsefesinde İnanç-Akıl İlişkisi

- **Mu'tezile** ekolü inancın akıl yolu ile elde edilebileceğini, dini sorunların çözümünde aklın yardımcı olduğunu savunur.
- **Matûridîyye** ekolü ise vahyin akıldan önce geldiğini, aklın sınırları olduğunu, sadece aklın ölçü alınmasının hataya yol açabileceğini belirtir.
- **El Kindî**, hakikatin bilgisine felsefe ile ulaşılabileceğini, yani inancın akıl yolu elde edilebileceğini savunur.
- **Fârâbî**, Tanrı'nın bilgisine akıl ile ulaşılabileceğini, inancın akıl ile çelişmeyeceğini belirtmiştir. Tanrı'nın varlığını ispat etmeyi amaçladığı varlık anlayışında 'Bir' diye adlandırdığı Tanrı'yı zorunlu varlık olarak nitelemiş ve O'na yüklediği tüm nitelikler ile zorunluluğunu desteklemiştir.

- **Gâzâlî:** Akıl ile iman, felsefe ile din arasında kesin bir tercih yapan Gâzâlî, rasyonel bir yoldan uzaklaşarak bir tür mistisizme yönelmiştir. Aklın gücünü yetersiz bulmuş, aklın sınırları olduğunu ifade etmiştir. Ona göre maddi şeylerin bilgisi, duyu organları ile elde edilirken manevi şeyler ise kalpten gelen bir tür sezgi ile bilinebilir.
- **İbn Rüşd:** Din ve felsefe arasında var olduğu düşünülen karşıtlık; her iki alanın kendine özgü perspektiflerinden ele alınarak aşılabilir. Akli temel bir ölçüt olarak görür, insanın hem doğru bilgiye hem de Tanrı'ya akıl yolu ile ulaşabileceğini savunur.

Bir ressam, bir insan figürü çizdiğinde ortaya çıkan resmin güzelliğine şaşarak bakar ve sanki resimdeki figür canlıymış gibi ressamın sanatına ve zekâsına hayran kalırsın. Ancak bu resmin; boya, kalem, el, kâğıt, kudret, ilim ve iradeyle meydana geldiğini, bunların hiçbirinin ressamın yaratmasıyla olmadığını, ilahi bir varlığın yaratması olduğunu bilirsin. Olsa olsa ressamın yaptığı, boya ve kâğıdı bir araya getirmekten ibaretken ona hâlâ bu kadar saygı duyarsın... Hâlbuki asıl sanat, yoktan yaratan, yarattıklarına benzersiz şekiller vererek onları süsleyen eşi benzeri olmayan bir yaratıcının sanatıdır.

Gazali'nin görüşlerini yansıtan bu parçada din felsefesinin aşağıdaki problemlerinden hangisiyle ilgili bir cevap bulunmamaktadır?

- A) Tanrı tek midir, çok mudur?
- B) Tanrı var mıdır, yok mudur?
- C) Tanrı ezelî ebedî midir?
- D) Evrenle Tanrı arasındaki ilişki nasıldır?
- E) Evren yaratılmış mıdır?

Bir ressam, bir insan figürü çizdiğinde ortaya çıkan resmin güzelliğine şaşarak bakar ve sanki resimdeki figür canlıymış gibi ressamın sanatına ve zekâsına hayran kalırsın. Ancak bu resmin; boya, kalem, el, kâğıt, kudret, ilim ve iradeyle meydana geldiğini, bunların hiçbirinin ressamın yaratmasıyla olmadığını, ilahi bir varlığın yaratması olduğunu bilirsin. Olsa olsa ressamın yaptığı, boya ve kâğıdı bir araya getirmekten ibaretken ona hâlâ bu kadar saygı duyarsın... Hâlbuki asıl sanat, yoktan yaratan, yarattıklarına benzersiz şekiller vererek onları süsleyen eşi benzeri olmayan bir yaratıcının sanatıdır.

Gazali'nin görüşlerini yansıtan bu parçada din felsefesinin aşağıdaki problemlerinden hangisiyle ilgili bir cevap bulunmamaktadır?

- A) Tanrı tek midir, çok mudur?
- B) Tanrı var mıdır, yok mudur?
- C) Tanrı ezeli ebedî midir?**
- D) Evrenle Tanrı arasındaki ilişki nasıldır?
- E) Evren yaratılmış mıdır?

15-17. YY. FELSEFESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ VE FİLOZOFLARIN GÖRÜŞLERİ

15-17. YY. FELSEFESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ VE FİLOZOFLARIN GÖRÜŞLERİ

Skolastik Felsefe

- Felsefenin konusu teolojidir.
- Teoloji felsefeye egemendir.
- İnanç merkezlidir.
- Düşünürler kiliseye bağlıdır.
- Aristoteles fiziği kabul edilir.
- Dünya merkezli evren anlayışı hakimdir.

Modern Düşünce

- Felsefenin konusu insan, doğa ve evrendir.
- Bilim felsefenin konusudur.
- İnsan merkezlidir.
- Düşünürler özgürdür.
- Aristoteles fiziği ve dünya merkezli evren anlayışı eleştirilmiştir.

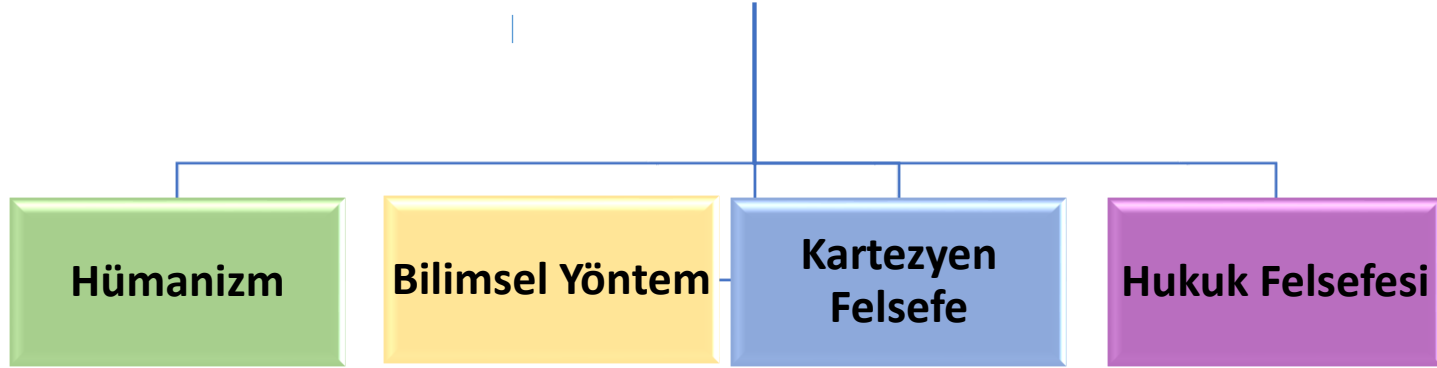
Skolastik Felsefe

- Bağımsız birey anlayışı yoktur.
- Bilim ve akıl, Tanrı'nın yarattığı evreni anlamak içindir.
- Doğa ve evren Tanrı'yla, dinle açıklanır.
- Toplumsal yaşam (ahlak, hukuk) dine bağlıdır.
- Hukuk, kilisenin etkisindedir.

Modern Düşünce

- Birey ön plandadır ve özgürleşmiştir.
- Bilim sağlayacağı yarardan dolayı önemlidir.
- Evren ve doğa, deney ve akılla açıklanır.
- Toplumsal yaşam dünyevileşmiştir.
- Hukuk alanında devlet belirleyici unsurdur.

15. Yüzyıl - 17.yüzyıl felsefesinde öne çıkan görüşler

Hümanizm

- İnsanın merkeze alındığı ve aklının öne çıkarıldığı bir bakış açısıdır.
- İnsanın insan olarak değerine duyulan saygı vardır.
- Birey ön plandadır.
- Hümanizm özellikle sanat alanında kendini göstermiştir.

Bilimsel Yöntem

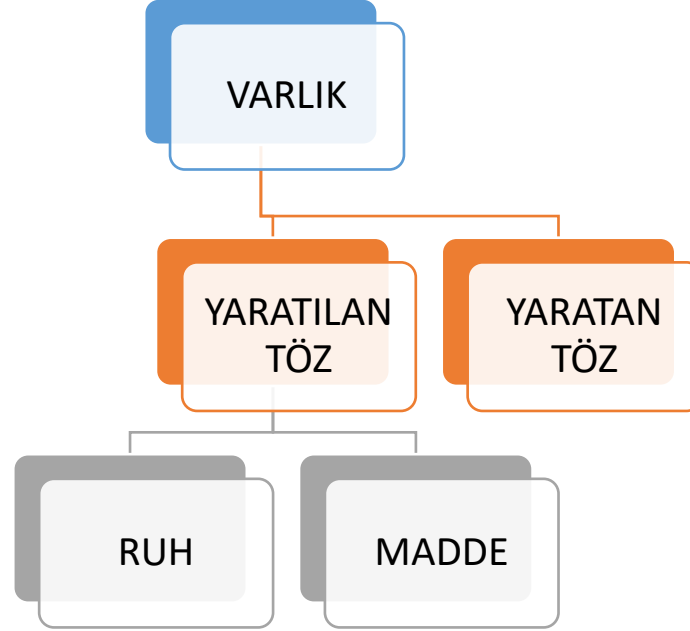
- 15-17. yüzyıl, bilim ve bilimsel yöntemin geliştiği dönemdir.
- Gözlem, kontrollü deney, hipotez ve matematiksel hesaplama bilimin yöntem kazanmasına katkı sağlamıştır.
- 'Doğaya egemen olmak' düşüncesi gelişmiştir.
- Tartışılmaz otorite kabul edilen Aristoteles'in bilim anlayışı sarsılmıştır.

Kartezyen Felsefe

René Descartes (1596-1650)

DÜŞÜNÜYORUM O HALDE VARIM

- Metodik şüpheyi kullanmıştır.
- Kartezyen felsefe düşünen benliği temele alır, onu özneleştirir.

Descartes, düalist bir anlayış sergiler.

Hukuk Felsefesi

Niccolo MACHIAVELLI (1469-1527)

- Gözlemlerinden yola çıkarak insan doğasına ve potansiyeline yönelik siyasi çözümler yapar.
- «Prens» adlı kitabında başarılı ve sevilen bir yönetimin kurulabilmesi için hükümdarın sahip olması gereken özellikleri anlatmıştır.
- Machiavelli ulusal devleti savunmuştur.

Thomas HOBBS(1588-1679)

- “Doğa durumu” kavramının en önemli kurucularındandır.

İNSAN, İNSANIN KURDUDUR.

- Devletin ortaya çıkması zorunludur.
- Can güvenliği olmadığı için insanların zorunlu olarak haklarını bir yöneticiye veya bir sınıfa devrederek yapay olan devlet sistemine geçtiklerini belirtir.
- Devletin mutlak güç olduğunu söyleyen Hobbes, bu gücün kaynağını insanların aralarında yaptığı toplumsal sözleşmeye bağlar.
- Egemenliğin kaynağı toplumsal sözleşmedir.

Bilimsel Çalışmaların 15. Yüzyıl-17. Yüzyıl Felsefesine Etkisi

- 15-17. yüzyıl, bilim ve bilimsel yöntemin geliştiği dönemdir.
- Bu dönem Colomb'tan, Kopernik'e, Galileo'ya, Newton'a, yerin keşfinden göğün keşfine kadar uzanır.
- Doğa anlaşılabilir ve genel ilkelerle, yasalarla açıklanabilir.
- Bilim nesnelliğe ve gözlenebilir olayların doğal nedenlerine vurgu yapar.
- Skolastik düşünce, astronomideki bilimsel gelişmelerle birlikte eleştirilmeye başlanmıştır.
- Dünya merkezli evren anlayışı skolastik düşünceyle bütünleşmişti.

Kopernik (1473-1543)

- Kopernik “Göksel Kürelerin Dönüşleri Üzerine” adlı kitabıyla Aristoteles etkisi altında Ptolemy (Batalmyus) tarafından ileri sürülen dünya merkezli evren sistemine karşı çıkar.
- Kopernik gezegenleri taşıyan göksel kürelerin dünyanın değil, güneşin çevresinde döndüğünü; dünyanın merkezde sabit değil, kendi ekseninde günlük, güneşin çevresinde yıllık dönüşler içinde olduğunu belirtir.

Francis Bacon (1561 - 1626)**BİLGİ GÜÇTÜR.**

- İnsanoğlu bilimsel bilgi sayesinde doğa yasalarını öğrenir ve kontrol altına alır.
- Aristoteles'in "tümdengelim" yöntemine karşı Bacon, "tümevarım" yöntemini öne sürer.
- Doğanın doğru bilgisi için ilk önce ona yönelen zihin; kuruntulardan, ön yargılardan, yerleşik tabulardan ve putlardan kurtulmalıdır.

Galileo Galilei (1564 - 1642)

- Galileo deney sonuçları ile matematięi birleřtirmiřtir.
- Doğa alanında yeni bilgilere ulaşmak isteniyorsa, yapılacak şeyin fenomenleri **matematik dilinde** çözümlenip ifade etmek olduğunu savunmuştur.
- Galileo ile birlikte Aristotelesçi evren modelini kökten değişime uğratmıştır.
- Galileo'nun bilimsel çalışmalarından öne çıkanlar arasında "eylemsizlik ilkesi" ve "serbest düşme yasası" gelir.
- Çalışmaları, modern fiziğin temellerini oluşturması açısından önemlidir.

Isaac Newton (1643 - 1727)

- Fiziğin en önemli yasalarından kabul edilen “hareket yasalarını” ortaya koymuştur. Bu yasalarla cismin hareketinin matematiksel olarak hesaplanabilmesinin önü açılmıştır.
- Newton, günümüzde yer çekimi kanunu olarak bilinen “Kütle Çekim Yasası” nı keşfetmiştir.

Hobbes'a göre insan; doğası gereği kendi varlığını sürdürmeye çalışır, dünya nimetlerinden olabildiğince çok yararlanmak ister. Bunun sonucunda da herkes herkesin düşmanı olur, böylece savaşlar ortaya çıkar. Bu durumu Hobbes "İnsan insanın kurdudur." şeklinde özetler. Ama bu durum insan varlığını tehlikeye düşürdüğünden insanlar herkesin güvenliğini sağlayan bir düzen arayışına girmişlerdir. Dünya nimetlerinden yararlanırken zora başvurmaktan vazgeçmek üzere birbirlerine söz vermiş, zora başvurma yetkisini ve gücünü, boyun eğecekleri bir kişiye devretmek için aralarında anlaşmışlardır.

Bu parçaya göre, insanların anlaşmalarına neden olan unsur aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İnsanların, dünya nimetlerinden eşit yararlanamaması
- B) Bireylerin zora başvurma gücünü ve yetkisini bir otoriteye devretmek istememesi
- C) İnsanın doğal arzularının kendi varlığını tehdit etmesi
- D) Herkesin birbiriyle savaşması sonucunda kültürün yozlaşması
- E) Bitmek bilmeyen savaşların köklü uygarlıkları tehdit etmesi

Hobbes'a göre insan; doğası gereği kendi varlığını sürdürmeye çalışır, dünya nimetlerinden olabildiğince çok yararlanmak ister. Bunun sonucunda da herkes herkesin düşmanı olur, böylece savaşlar ortaya çıkar. Bu durumu Hobbes "İnsan insanın kurdudur." şeklinde özetler. Ama bu durum insan varlığını tehlikeye düşürdüğünden insanlar herkesin güvenliğini sağlayan bir düzen arayışına girmişlerdir. Dünya nimetlerinden yararlanırken zora başvurmaktan vazgeçmek üzere birbirlerine söz vermiş, zora başvurma yetkisini ve gücünü, boyun eğecekleri bir kişiye devretmek için aralarında anlaşmışlardır.

Bu parçaya göre, insanların anlaşmalarına neden olan unsur aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İnsanların, dünya nimetlerinden eşit yararlanamaması
- B) Bireylerin zora başvurma gücünü ve yetkisini bir otoriteye devretmek istememesi
- C) İnsanın doğal arzularının kendi varlığını tehdit etmesi**
- D) Herkesin birbiriyle savaşması sonucunda kültürün yozlaşması
- E) Bitmek bilmeyen savaşların köklü uygarlıkları tehdit etmesi